

Zelene poti v Slovenijo: Nasveti za trajnostno mednarodno mobilnost umetnikov in kulturnih delavcev

Zelena mobilnost kot skupna odgovornost

Kulturni in ustvarjalni sektorji v marsičem že prednjačijo drugim panogam po zelenih oziroma trajnostnih praksah – ne le zaradi skromnih ali omejenih sredstev, temveč tudi zaradi občutljivosti za družbene izzive in etične razmisleke. Umetniki in kulturni delavci delujejo nepotratno in prilagodljivo, navajeni so delati več z manj, vire souporabljajo ali jih uporabijo večkrat. A vse opaznejše podnebne spremembe nas vabijo h globljemu premisleku o svoji organiziranosti in delovanju. Eden najpomembnejših, najnujnejših vidikov delovanja umetnikov in kulturnih delavcev, ki hkrati pušča največji okoljski odtis, je mobilnost.

Odgovornost za zeleno mobilnost, poudarja **Marie Le Sourd** iz mreže **On the Move**, ki že vrsto let dejavno spodbuja pravičnejšo in bolj trajnostno mednarodno mobilnost v kulturnem sektorju, je skupna vsem deležnikom – od umetnikov do financerjev, ki lahko omogočijo pravičnejši dostop in razporeditev sredstev. Mobilnost v kulturi ni le premik od točke A do točke B, razumeti jo moramo celostno in v ospredje postaviti vzajemnost, uravnoteženo izmenjavo, odprtost, odpravo neenakosti in dolgoročnost.

Marie Le Sourd na skupščini mreže On the Move, 2025. Avtor fotografije: Lauris Viksne.

Zelena mobilnost ni le vprašanje prevoznega sredstva, ampak tudi tega, zakaj in kako potujemo, kaj počnemo in kako dolgo ostanemo, kaj pustimo za sabo in odnesemo s sabo. Vključuje torej različne kontekste, v katerih umetniki in kulturni delavci delujejo, razloge za mobilnost, umeščenost oziroma povezanost z novim okoljem ter učinke umetnikovega delovanja na destinaciji in po vrnitvi.

Slovenija, ki leži v središču Evrope, njen kulturni sektor pa je močno mednarodno povezan, je privlačna destinacija za gostujoče in rezidenčne umetnike, ki vse pogosteje iščejo zelene dogodke, rezidence in gostitelje. Če delujete v kulturnem ali ustvarjalnem sektorju in načrtujete obisk Slovenije, vam ta prispevek lahko služi kot praktičen zemljevid zelenih poti, ki vodijo v slovensko kulturno krajino.

Pridobivanje sredstev za zeleno mobilnost

Dobršen del mobilnosti poteka pred fizičnim premikom – najpogosteje gredo načrtovanje mobilnosti, snovanje umetniškega projekta in pridobivanje sredstev z roko v roki. Veliko umetnikov in kulturnih delavcev se mora zanesti na finančno podporo in na srečo je v Evropi moč najti nekaj priložnosti, ki spodbujajo zeleno mobilnost tako, da nagrajujejo okolju prijazne odločitve umetnikov.

Kultura premika Evropo

Najpomembnejša – in trenutno edina – shema, ki sistematično podpira mobilnost v kulturi na evropski ravni, je **Kultura premika Evropo**. Financira jo Evropska unija v okviru programa Ustvarjalna Evropa, v obdobju od 2022 do 2025 pa jo je izvajal Goethe-Institut v Bruslju. Podpora je namenjena posameznikom in skupinam do pet oseb za individualno mobilnost, kot tudi posameznikom in organizacijam, ki so rezidenčni gostitelji. Upravičeni so akterji iz vseh 40 držav programa Ustvarjalna Evropa, in sicer s področij arhitekture, kulturne dediščine, oblikovanja in mode, knjige, glasbe, uprizoritvenih umetnosti in vizualnih umetnosti. S skupnim proračunom 21 milijonov EUR je bilo med oktobrom 2022 in junijem 2025 podeljenih približno 7000 podpor. Nova generacija programa se pričinja jeseni 2025.

Ker gre za dragoceno priložnost, velja projektne zamisli dobro oblikovati. Glede na prejšnji razpis so morali namreč umetniški projekti zaobjeti dva od štirih ciljev: raziskovanje umetniške teme ali koncepta, ustvarjanje novega dela, nadgrajevanje kompetenc in veščin ter razvoj profesionalne mreže ali občinstev. Izvedba projekta mora potekati v sodelovanju z izbranim partnerjem v drugi državi Ustvarjalne Evrope, pri čemer ni potrebno, da je partner organizacija, lahko je gostitelj denimo drug umetnik. Razpis ni podprl mobilnosti z namenom predstavitve že ustvarjenega umetniškega dela.

Višina podpore se določi individualno, glede na projekt in osebne okoliščine prijavitelja. Shema z različnimi dodatki spodbuja zeleno mobilnost – ne le z vidika zmanjševanja ogljičnega odtisa, temveč tudi v smislu večje pravičnosti in dostopnosti. Zeleni dodatek je denimo namenjen tistim, ki se na pot, daljšo od 600 km, ne odpravijo z letalom. Družinski dodatek prejmejo udeleženci rezidenčnih programov z otroki, mlajšimi od 10 let, podpora za dostopnost je na voljo osebam z oviranostmi, dodatki pa so predvideni tudi za potovanja z ali na najbolj oddaljena območja ter za stroške vizumskih postopkov.

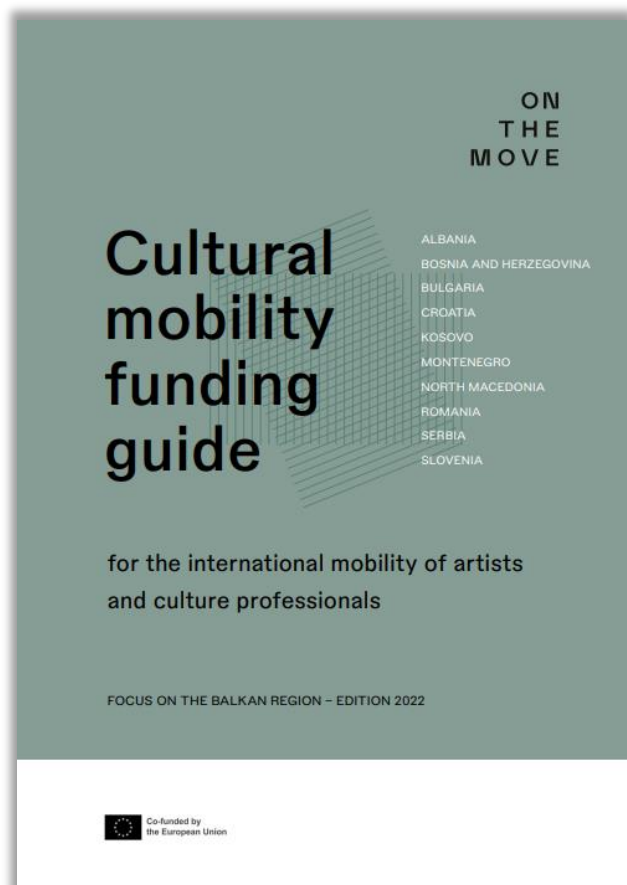
Slika © European Union

Vodniki mreže On the Move

Ko boste iskali priložnosti za mobilnost, je priporočljivo obiskati spletno stran mreže On the Move, ki združuje 86 članov z vsega sveta. S partnerji so pripravili več kot 60 nacionalnih in regionalnih vodnikov za umetnike in kulturne delavce, ki iščejo podporo za svojo čezmejno mobilnost v določeno državo. V njih je zbranih več kot 2000 štipendij, subvencij, rezidenc in drugih programov.

Vodnik za regijo Jugovzhodne Evrope je izšel septembra 2022 in prinaša pregled programov financiranja, ki podpirajo mobilnost umetnikov in kulturnih delavcev iz ali v deset držav regije: Slovenijo, Albanijo, Bosno in Hercegovino, Bolgarijo, Črno goro, Severno Makedonijo, Romunijo, Srbijo, Hrvaško in Kosovo.

Zajete so priložnosti z vseh področij umetnosti, ki jih omogočajo različni javni in zasebni financerji – od mednarodnih organizacij in nacionalnih institucij do lokalnih organov in fundacij. Navedene sheme financiranja imajo redne cikle prijav, informacije o njih so na voljo na spletu, prijave pa se zbirajo prek odprtih razpisov. Izpuščene so enkratne,časne priložnosti ali take, ki so samo na povabilo. Predstavljeni programi podpirajo različne oblike mobilnosti (rezidence, delavnice, štipendije, programe usposabljanja, možnosti mreženja), pri čemer morajo kriti vsaj del potnih stroškov. V skladu z načeli zelene mobilnosti so posebej izpostavljeni programi, ki nudijo dodatna sredstva za potovanje po kopnem, za osebe z oviranostmi ali negovalce ter za digitalne ali hibridne oblike čezmejnega sodelovanja.

On the Move, *Cultural Mobility Funding Guide – Focus on the Balkan region*, September 2022, on-the-move.org/resources.

Druge zelene priložnosti

Podpora za mobilnost lahko gostujoči ali rezidenčni umetniki poiščete tudi med *ad hoc* priložnostmi, ki jih slovenske organizacije ponujajo v okviru svojih evropskih ali nacionalnih projektov. Ker se pojavljajo v času trajanja posameznih projektov in ne kot del stalnih, rednih ciklov, teh priložnosti najverjetneje ne boste našli v vodniku za financiranje mobilnosti mreže On the Move. Pozive za rezidence, gostovanja ali sodelovanja tako lahko odkrijete, če vzpostavite stik z ustreznimi organizacijami ali redno preverjate njihove spletne strani.

Veliko teh projektov je podprtih v okviru programa Ustvarjalna Evropa, ki od prijaviteljev zahteva, da pri svojih dejavnostih, vključno z mobilnostjo umetnikov, upoštevajo trajnostna načela in zelene prakse. Eden od takšnih primerov je denimo evropski projekt sodelovanja **OASis – Open Art Spaces in Synergy**, ki ga izvaja **KIBLA** in ima odprte rezidenčne pozive. Tudi **Zavod Projekt Atol** je v okviru svojega evropskega projekta **The Data and the Sovereign** razpisoval rezidenčne priložnosti.

Odprti rezidenčni poziv The Data and the Sovereign. Slika Márk Fridvalszi.

Druge pobude so lahko financirane na nacionalni ravni – v okviru razpisa Zeleni prehod v kulturi je šest slovenskih organizacij prejelo sredstva iz Sklada za podnebne spremembe za zeleno izvedbo svojih mednarodnih festivalov in drugih dogodkov. Med prejemniki sta bila denimo **Društvo slovenskih pisateljev** za zeleni prehod mednarodnega literarnega festivala **Vilenica** ter zavod **Otok** z mednarodnim filmskim festivalom **Kino Otok – Isola Cinema**. Zeleno usmerjeni rezidenčni pozivi, festivali in dogodki so dragocene, čeprav neredne priložnosti za podporo za mobilnost, ki je usklajena s trajnostnimi cilji.

Informacijska točka za mobilnost

Če potrebujete informacije, nasvet ali pomoč pri reševanju administrativnih izzivov v povezavi z mednarodno mobilnostjo in čezmejnem delom, se lahko obrnete na informacijske točke za mobilnost (Mobility Information Points – MIP). Osrednje kontaktne točke za umetnike in kulturne delavce ter organizacije nudijo podporo z brezplačnim informiranjem in svetovanjem o ključnih vprašanjih, kot so dovoljenje za bivanje in delo, socialno zavarovanje, davki in carina, ne morejo pa vam zagotoviti povabilnih pisem ali vplivati na odločitve vlad in veleposlaništev.

Trenutno deluje enajst informacijskih točk za mobilnost: v Združenem kraljestvu, ZDA, Avstriji, Belgiji, Franciji, Nemčiji, na Češkem, Nizozemskem, Portugalskem, Švedskem – in v Sloveniji, kjer naloge in aktivnosti MIP izvaja **Motovila**, ki sodeluje z drugimi MIP in je tudi članica mreže On the Move. Motovila vam ne nudi le praktičnih nasvetov glede zelene mobilnosti v Sloveniji, temveč vam lahko pomaga tudi pri iskanju sredstev in povezovanju z relevantnimi strokovnjaki in organizacijami.

MIP v Ljubljani. Slika © Motovila, 2023, avtorica Katja Goljat

Trajnostno potovanje v Slovenijo

Da bi bilo vaše potovanje v Slovenijo kar najbolj trajnostno, namesto letalskega ali avtomobilskega prevoza izberite vlak. Nekaj koristnih nasvetov za potovanje z vlakom po Evropi ponuja Sebastian Hoffman iz nemške informacijske točke za mobilnost umetnikov (MIP DE – touring artists), ki deluje v okviru Internationales Theaterinstitut.

1. Raziščite zanesljive vire za nakup vozovnic

Pri načrtovanju poti se ne zanašajte na svojega nacionalnega železniškega operaterja ali večje spletne platforme za nakup vozovnic. Sebastian Hoffman svetuje, da namesto tega obiščete spletno stran **The Man in Seat 61**, ki ponuja natančno raziskane, ažurirane informacije o potovanju z vlakom po skoraj vseh državah na svetu – tudi o povezavah z Ljubljano. Prav tako priporoča obisk spletne strani nemškega operaterja **Deutsche Bahn**, saj ima najobsežnejšo podatkovno zbirko v Evropi – čeprav na tej platformi za večino povezav ne boste mogli kupiti vozovnice, je izjemno uporabna za načrtovanje poti.

2. Primerjajte cene različnih železniških prevoznikov

Hoffman opozarja, da se cene vozovnic za direktne mednarodne vlake lahko precej razlikujejo glede na to, prek katerega železniškega prevoznika jih kupite. Če potujete v Slovenijo z direktnim vlakom iz sosednjih držav, primerjajte cene na spletnih straneh različnih nacionalnih prevoznikov. Vožnja z direktnim vlakom z Dunaja do Maribora je denimo cenejša, če jo rezervirate prek avstrijskega prevoznika, ne slovenskega. Pogosto pa se zgodi, da je vozovnica cenejša, če jo rezervirate prek tujega sistema – tudi če v tisti državi ne živite.

3. Razmislite o vozovnici Interrail za daljša potovanja

Če načrtujete daljše potovanje z več postanki, Hoffman priporoča, da razmislite o nakupu vozovnice Interrail. Z vozovnico Global Pass lahko do ali iz Slovenije potujete skozi več držav v daljšem časovnem obdobju. Pogosto je v akciji, aktivirate pa jo lahko tudi več mesecev po nakupu. Toda pozor – za hitre vlake (kot so npr. italijanski Frecciarossa) boste morali poleg vozovnice plačati tudi rezervacijo, in ker so ti pogosto razprodani tedne vnaprej, je pomembno, da potovanje načrtujete dovolj zgodaj. O vozovnici Interrail lahko razmislite tudi, če bi želeli po prihodu v Slovenijo z vlakom potovati po deželi in jo raziskovati; Slovenia Pass je na voljo za 3, 4, 5, 6 ali 8 dni.

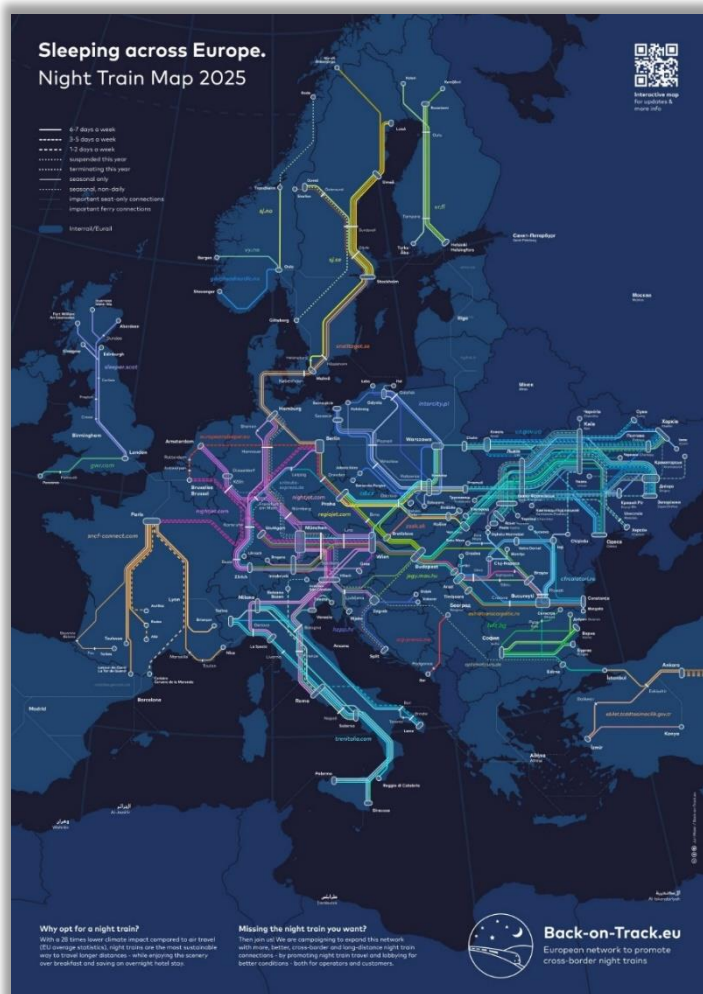
4. Pametno načrtujte prestopne pri mednarodnih poteh

Če v Slovenijo potujete s prestopi, boste najverjetneje morali kupiti več vozovnic pri različnih nacionalnih železniških prevoznikih. Hoffman svetuje, da vnaprej preverite, ali so ti vključeni v zvezo Railteam; če niso, kot v primeru Slovenskih železnic, ob zamudi ali odpovedi vlakov ne boste smeli brezplačno skočiti na naslednjega. Zato potovanje načrtujte s časovno rezervo ali celo dodatno prenočitvijo.

Daljši postanki, na primer v Trstu, Zagrebu ali na Dunaju, lahko postanejo priložnosti za raziskovanje ali srečanje z lokalnimi umetniki in organizacijami. Domiselno načrtovanje postankov ne le optimizira naše potovanje, temveč je tudi v skladu z načeli t. i. počasne mobilnosti (*slow mobility*), ki je bolj trajnostna in temelji na manjšem številu potovanj, počasnem potovanju in daljšem trajanju bivanja.

5. Raziščite možnosti nočnih vlakov

Če prihajate v Slovenijo iz bolj oddaljenih krajev, preverite, kakšne so možnosti potovanja z nočnim vlakom. Hoffman predlaga uporabo zemljevida nevladne organizacije **Back on Track**, ki redno posodablja pregled mednarodnih nočnih povezav. V Ljubljani ustavijo nočni vlaki Zagreb–Zürich, Zürich–Zagreb, Stuttgart–Zagreb, Zagreb–Stuttgart, Budimpešta–Reka, Reka–Budimpešta, lahko pa se z nočnim vlakom pripeljete do drugega večjega mesta v bližini.

Night Train Map 2025. CC-BY-NC, [Juri Maier / Back-on-Track.eu](https://backontrack.eu).

6. Spremljajte novosti iz sveta železnic

Ker se železniške povezave, predpisi in ponudbe nenehno spreminjajo, je priporočljivo spremljanje relevantnih strokovnjakov, organizacij in platform, kot so **The Man in Seat 61**, **Jon Worth**, **Back on Track**, **Europe by Rail** in **European Rail Timetable**, na družbenih omrežjih.

Zeleni koraki po Sloveniji

Ko vas vlak ali kakšno drugo trajnostno prevozno sredstvo pripelje in se končno začne vaše gostovanje v Sloveniji, se vaša pot še ne konča. Od izposoje koles do najema električnih avtomobilov – država ponuja nekaj okolju prijaznih možnosti.

Za krajše razdalje je kolesarjenje dobra izbira; BicikeLJ je ljubljanski javni sistem souporabe koles, ki je med domačini zelo priljubljen, po vzoru prestolnice pa tudi druge občine nudijo izposajo mestnih koles. Po Sloveniji lahko potujete s sodobnimi električnimi vlaki, k zmanjšanju mestnega prometa in emisij prispeva tudi sistem Park & Ride. Avant2Go omogoča najem električnih avtomobilov za krajša potovanja, polnilne postaje za električne avtomobile pa je moč najti po vsej državi. Za več nasvetov, kako trajnostno potovati po Sloveniji, in uporabnih povezav si oglejte prispevek ***Sustainable mobility in Slovenia – let's go green together*** na spletni strani [Slovenske turistične organizacije \(STO\)](#).

Zelene kulturne prakse v Sloveniji

Umetniki, ki se zavzemate za zeleno mobilnost, boste v Sloveniji našli razvejen ekosistem trajnostno naravnanih kulturnih organizacij in pobud. Vse več kulturnih ustanov trajnost vključuje tako v svoje vsakdanje delovanje in notranjo organizacijo kot tudi v dejavnosti, v katere se lahko vključite kot gostujoči ali rezidenčni umetniki.

V sorodnih prispevkih na portalu Culture.si lahko preberete več o zeleni slovenski kulturni sceni. Izpostavili smo nekatere izmed najbolj trajnostno naravnanih rezidenčnih programov, kot so [pisateljska rezidenca Založbe Goga](#), programi v [MGLC Švicariji](#), [Ustvarjalnem centru Krušče](#) in [Samostanu Mekinje](#), ter zelene mednarodne festivale in dogodke, kot so denimo [Vilenica](#), [Kino Otok – Isola Cinema](#), [Mladi levi](#), [PIFcamp](#) in [TO\)pot](#). Predstavili smo tudi projekte organizacij, ki aktivno spodbujajo trajnostne prakse. Spremljajte portal Culture.si za več informacij o razvejeni slovenski kulturni krajini!

Glej tudi

- [Creative Europe Desk Slovenia](#)
- [Motovila](#)
- [Slovenian Tourist Board](#)

Zunanje povezave

Zelena mobilnost

- [On the Move](#)
- [Green Mobility is a Shared and Collective Responsibility: Interview with On the Move](#)
- [Secretary General Marie Le Sourd](#)
- [Cultural Mobility Funding Guide – Focus on the Balkan region](#)

Poiščite sredstva za zeleno mobilnost

- [Culture Moves Europe](#)
- [Mobility Information Points](#)
- [MIP SI](#)
- [MIP DE](#)

Raziščite zelene potovalne možnosti

- [Sebastian Hoffmann: Six tips on how to travel by train in Europe](#)
- [The Man in Seat 61](#)
- [Deutsche Bahn](#)
- [Interrail](#)
- [Slovenske železnice](#)
- [Railteam](#)
- [Back on Track](#)
- [Night Train Map 2025](#)
- [Sustainable mobility in Slovenia – let's go green together](#)

Pripravila Nika Mušič, Motovila, junij 2025.

Članek je izvorno nastal v okviru aktivnosti, ki jih zavod Motovila izvaja za projekt »Razvoj in nadgradnja informacijskih portalov Ministrstva za kulturo za prehod na platformo e-Kultura«, in je v angleščini objavljen na portalu [Culture.si](#). Projekt se izvaja na podlagi konzorcijske pogodbe za izvedbo javnega naročila, sklenjene med Društvom Ljudmila (vodja) in zavodom Motovila (partner), ter krovne pogodbe, ki jo je Društvo Ljudmila kot krovni izvajalec sklenilo z Ministrstvom za kulturo RS.